

DE
SENE DEPONTANO
PRAEFATVS

AD
MEMORIAM
VIRI
PRAENOBILISSIMI DOCTISSIMIQUE
M. IO. ANDRAE LVTHERI,
CONRECTORIS DE GYMNASIO FREIB.
MERITISSIMI,
ITEMQUE
BENEFICII RICHTERIANI
RECOLENDAM
OBSERVANTER INVITAT
M. IO. GOTTL. BIDERMANN.
RECTOR.

FREIBERGAE,
Litteris SAM. FRIDER. BARTHELIJ.

CXXXIX.

Senefctus hominum ita est comparata, vt, Catone iudice, a) omnes quidem illam adipisci optent, eandem vero adepti aeculent. Quae verba ex poemate graeco repetita videntur, in quo haec est sententia: b)

γηρας επαν μεν απη, πας ευχεται, ην δε ποτ' ελθη, μεμφεται, ετι δ' αις κρειστων οφειλομενον.

Senes enim, qui nomen ab hebraico *נשן* (*sane*), odio habuit, traxisse videntur, plerumque sibi taedio et aliis odio esse, experientia testatur. Unde *senium* per synecdochen ad omnis generis dolores atque incommoda transfertur: quo sensu CICERO moestitiam et squalorem Romanorum indicaturus, *tota*, inquit, *ciuitas senio est confecta*: c) HORATIVS autem amicum adhortans, vt animi tranquillitati seruiat, his eum verbis compellat: d)

furge et inhumanae senium depone Camenae.

Nam quo propius nos homines aetate prouectos intuemur, eo plures molestiae, quae illos circumfislunt, oculis nostris obuerfantur: quandoquidem non tantum corporis, sed etiam animi infirmitatibus laborant, variorum generibus morborum obnoxii et aliorum cura egentes: Qua mente OVIDIUS senectutem cum hieme, anni totius parte molestissima, comparat, canens; e)

*inde senilis hiems tremulo venit horrida gressu,
aut spoliata suos, aut quos habet, alba capillos.*

Proxiori autem verborum syrmate IUVENALIS huius aetatis incommoda prosequitur, dicens: f)

*o quam continuis et quamuis longa senectus
plena malis! minimus gelido iam in corpore sanguis
febre calet sola: circumfilit agmine facto
morborum omne genus, quorum ne nomina quaeras.
Ille humero, hic lumbis, hic coxa est debilis: ambos
perdidit ille oculos, et luscis imudet: huius
pallida labra cibum capiunt digitis alienis, etc.*

Praeterea senes omni in conuersatione sunt difficiles ac morosi, a iocis vero atque omnis generis oblectamentis abhorrent. Quam viuendi rationem poeta ita describit: g)

*crimen, amare iocos, crimen conuiuia, cantus:
o miseri! quorum gaudia crimen habent.*

Inprimis autem senectute taedium ac molestia eo comparatur, quod ista plurimos ad munera publice obeunda et ad operam reipublicae praestandam vel segnes vel ineptos reddit. Quod Xenophon hac similitudine venuste illu-

a) Cic. de Sen. c. 2. b) Stobaeus de vituper. senect. 115. c) Orat. pro Mil. c. 8. d) Lib. I. Ep. XVIII, 45. e) Metam. XV, 28. f) Sat. X, 190. seqq. g) Corn. Gall. El. 1.

illustrat: h) *ἔδειξεν οὐδὲν ὑπο γήραος τιθῆναι γενομένην μελιτταν*, h. e. *ne-
mo unquam videt fucum senescentem fieri apert.* Et inde prouerbiū ori-
ginem traxisse videtur; *beneficia in senem conferenda non esse*: ad quod
ARISTOTELES prouocat, ita disputans: i) *οτις συμβελευς, μη ποιει-
σθαι Φιλον γεροντα. τατω μαρτυρες ἢ παροιμια μηποδ' ἐν ἔρδειν γεροντα*,
h. e. *quicumque tibi suadet, ne amicitiam cum sene ineas, ille pro testimonio
habet prouerbiū: Seni ne benefacito.*

Et gentes quidem ab humanitate alienas suae naturae socios, aetate pro-
nectos probris et conuitiis adficere, imo e vita tollere, non dubitasse, anna-
les rerum gestarum testantur. Nam Massagetæ corpora senio confecto-
rum in frustra diffecabant, et illorum carnibus vescabantur. k) Derbices,
Persiæ populi, ad extremam aetatem perductos ad aram immolabant. l)
Hyperborei senes post publicas epulas ex rupe abrupta in mare detrude-
bant. m) Bactriani autem eos canibus obiciebant dilaniandos. n) Ad mare
Caspium habitantes senescentes in loca deserta abductos fame ac siti eneca-
bant. o) Et Caëorum legem de senibus e vita tollendis AELIANVS repe-
tit, his verbis e graeco sermone fideliter translatis: p) *qui senio confecti sunt,
tanquam ad hospitalem mensam se inuitantes, et velut ad solenne sacrificium
accedentes cum coronis, cicutam bibunt, haud ignorantes, se ad curanda pa-
triae commoda inutiles esse, animo iam ob aetatem aliquantum delirante.*
Talem nempe mortem Stoici *εὐλογον ἐξογαγῶν*, h. e. laudabilem e vita
discessum existimabant, vbi senectus coeperat mentem concutere, partem
eius conuellere, corpus vero ministeriis inutile videbatur, vt SENECA dis-
putat. q) Vnde etiam Cato censet, sapienti prius e vita excedendum, quam plura
sunt aut fore videntur, quæ officia secundum naturam obeunda impediunt. r)

Romanos autem eundem morem, senes e medio tollendi, sequutos esse,
rectius negatur, quam adfirmatur. Et illi quidem, qui hoc adfirmant, ad
Senes Depontanos prouocant, quorum frequens sit mentio in libris, qui de
riribus Romanorum exponunt. Alii enim huius nominis atque instituti
originem eo ex tempore repetunt, quo Saturnus, Creta expulsus in Italiam con-
fugerat: et quia hic victimis humanis maxime delectabatur, s) iussu oraculi
singulis annis duos senes ex ponte in Tiberim deiectos fuisse. Quam sen-
tentiam vulgari fama nitentem OVIDIVS his verbis exponit: t)

Fama vetus: tum, quum Saturnia terra vocata est,

Talia factidici dicta fuisse Dei:

Falcifero libate seni duo corpora, gentes,

Mittite, quæ Tujcis excipiantur aquis.

Alī;

h) Memorab. L. III. p. 787. i) Rhetor. L. 2. k) Herodot. L. 1. l) ibid.
m) Clem. Alexandr. Strom. I. n) Polyd. Virgil. de inu. c. X. o) Bonfin. L.
I. Dec. I. p) Var. Hist. L. III. c. 37. q) Epist. 58. 70. r) Cic. de Fin. L. 3.
s) Natal. Com. Mythol. L. I. p. 65. t) Fast. V. 625.

Alii, PLVTARCHVM sequentes, statunt, quod primi Italiae incolae Graecos, si quos ceperant, ex ponte in fluvium deiecerint. u) Alii vero putant, Euandrum, Italiae regem, hominibus depontani nomen fecisse, quum Argui Arcadibus perpetuo infensi fuissent, et propterea hos tali supplicio adfecissent, qui suam in potestatem veniebant. w) Et ille quidem pons, ex quo homines in flumen deturbabantur, a poeta *roboreus* adpellatur, x) qui idem est cum sublicio, nomen a sublicis vel palis sortito, quibus innitebatur, ita constructus, ut belli tempore tolli posset. Hic pons omnium primus ab Hercule in Tiberi factus narratur, quum, occiso Geryone, victor armenta sua per Italiam ducturus, flumen illud obstrare videret. y) Sunt vero etiam, qui perhibent, initium, senes de ponte praecipitandi, eo tempore factum esse, quum vrbs Romana a Gallis capta esset. Quum enim incolae, qui restabant, inopia victus et fame vehementissime premerentur, consilium initum fuisse, homines sexaginta annis maiores in Tiberim detrudendi; z) eundem vero morem barbarum atque immanem vsque ad illud tempus durasse, quo Hercules vniuersum fere terrarum orbem peruagatus in Italiam peruenit, ibique non modo ab Euandro honorifice exceptus fuit, sed etiam sacra introduxit, a) Bacchas Latias fugauit, b) et inhumanum ritum, senes in fluvium deiciendi, ita mutauit, ut pro veris hominibus duo simulacra ex stramine vel scirpis facta, et humanam formam referentia, quibus Argeorum nomen imponeretur, singulis annis idem fatum subirent. Ita OVIDIUS: c)

*donec in haec venit Tiryntius arua, quotannis
tristia Leucadio sacra peracta modo,
illum stramineos in aquam misisse Quirites,
Herculis exemplo corpora falsa iaci.*

Quam dubia autem atque incerta haec omnia sint, ex eo intelligitur, quod idem OVIDIUS, haec referens, addit; fama est, pars putat, etc. Alia igitur est ratio exquirenda, cur senes apud Romanos depontani fuerint cognominati?

Constat nimirum, Romanos in comitiis suffragia per pontes contulisse, quo nomine illae viae dicebantur, quibus in septum vel ouile, (i.e. locum, singulis tribubus destinatum,) procedebant, qui suffragium ferebant. Tales vero pontes in comitiis tributis ad numerum tribuum triginta quinque fuisse, Romanarum antiquitatum scriptores testantur. d) Et hi pontes ex tabulatis gradibus e solo erant leuati atque ita constructi, ut per eos suffragium absque omni fraude et confusione ferretur. In cuius instituti memo-

u) Quaest. Rom. nu. 32. w) *Rösin.* Antiquit. L. IV. c. 9. x) Fast. V. 622.
y) *Martiani* Topogr. Rom. L. V. c. 14. z) Alex. *Donati* de vrbe Rom.
L. I. 25. a) Fast. I. 581. b) VI. 522. c) Fast. V, 629. d) *Gruchius* de Comit. L. I. c. 4.

moriā singularis, isque argenteus exstat numus gentis Liciniae, e) in quo non tantum cancelli, sed etiam pontes conspiciuntur, quos tribunus pl. C. Marius anno ab urbe condita DCXXXIII. angustiores fecit. Supra hos pontes stat suffragator, qui a diribitore tabellam accipit, suumque suffragium in cistam conicit. Quia vero maxima pars suffragantium ex senibus constabat, iuniores, invidia permoti, semel atque iterum consociatis vocibus poscebant, ut illi, qui annum aetatis sexagesimum viuendo attigerant, a suffragiis ferendis excluderentur, quia publica lege ad illum gradum prouecti a negotiis publicis liberi erant. f) Quo facto, se eorum in locum ex voto successuros esse, sperabant. Audiamus OVIDIVM, ita consentientem; g)

Pars putat, ut ferrent iuuenes suffragia soli,

Pontibus infirmos praecipitasse senes.

Haec igitur vera est causa, cur senes apud Romanos depontani fuerint adpellati, quod HOTOMANNVS h) luculentis testimoniis ex Ciceronis et Suetonii libris prolatis copiose exponit. Si quis plura testimonia desiderat, ille VARRONEM audiat ita disputantem: i) *Omnino honestum et religiosum est, quod veteres iustum atque aequum consueuerunt, uiris multo labore perfunctis et de republica praecclare meritis, nunc uero uiribus attritis et fractis, otium concedi.* Cum quo PLATO consentit, k) iustum statuens, ut nemo inter magistratus admittatur, annis quinquaginta minor, neque in eorum numero annis septuaginta maior toleretur.

Vti uero, Cicerone iudice, l) non omne uinum, sic non omnis natura diuturnitate coalescit. Videmus enim, et quotidiana experientia docemur, senes reperiri, qui prouinciae suae multa cum auctoritate praesunt, et, quantum robur corporis diuturnitate marcescit, tantum animum ad sapienter agendum corroborari. Quod CICERO sentiens, se ipsum aetate iam prouectum in exemplum adducit. En eius uerba: m) *uti adolescentem, in quo est senile aliquid, sic senem, in quo est aliquid adolescentis, probo. Quod qui sequitur, corpore esse senax poterit, animo nunquam erit. Ita ego antiquitatis monumenta colligo, orationes conficio, et multum litteris utor. Semper in his studiis laboribusque uiuenti non intelligitur, quando obrepit, senectus. Et ita sensum sine sensu aetas mea senescit, nec subito frangitur, sed diuturnitate exstinguitur.*

Et talem senem fuisse Conrectorem Gymnasii Freibergensis meritissimum, M. IO. ANDR. LVTHERVVM, illi omnes fatebuntur, quibus propius eum nosse, datum fuit. Cuius vitam ut paucis repetamus, non solum pietas

e) apud Vignolium de columna Anton. Pii cap. 2. f) Sigon. de antiqu. iur. pop. Rom. T. I. c. 17. g) Fast. V. 633. h) ad Cic. Orat. pro Sext. Rosf. c. 35. et ad Suet. in uita Inf. Caes. c. 80. i) de uita patrum, L. 2. k) de Leg. L. 6. l) de Senect. c. 18. m) ibid. c. 11.

pietas atque officii ratio postulat, sed etiam posteritas exspectat, quae virtutes virorum, recte agendo bonam famam consequutorum admiratur, atque ad eandem imitatione exprimendas excitatur. Hic vero anno aerae christianae MDCLXXXVIII. die XXII. mensis Decembris, lucem vitalem Freibergae adspexit, patre vsus Iohanne, honesto ciue et coriario, matre vero Christina, ad familiam Chemnitianam genus suum referente. Qui parentes pii et religiosi filium fonte sacro initiatum non tantum summa cura et fide educarunt, sed etiam annos pueritiae egressum explorarunt, ad quod vitae genus capeffendum idoneus futurus esset? Et quum Pastorem ad aedem diui Iacobi, Georgium Wolfium, in consilium abhiberent, hic suavior et auctor erat, vt publicam in scholam eum ablegarent. Anno igitur MDCXCVII. die VIII. Martii a Rectore M. Tob. Liebio in classe VIII. discentium numero adscriptus est, et magistris Pfeilio, Franckio, Spahnio, Beyero et Liebio docibus ita profecit, vt anno MDCCV. Collaboratoris munus illi demandaretur. Quo cum laude administrato, dignum eam praeceptores iudicabant, qui ad scholam superiorem se conferret. Itaque eam academiam petebat, quam olim Megalandri Lutheri nomen nobilitauit, et in qua tunc uiri celeberrimi, Loescherus vterque, Feufkingius, Wernsdorfius, Wichmannshausius, Roeschellus, Elfwigius, Bergerus et Scharzschleiffius summa cum laude docebant; et ab hoc, qui tum falces academicos tenebat, anno MDCCX. d. 26. Mai, in ciuium academicorum numerum recipiebatur. Quanta vero cura atque industria hoc loco studiis feruierit, ea docent, quae ex ore doctorum publicorum calamo exceptit, in suis voluminibus comprehensa, et quorum repetita lectione, etiam relicta academia, mirifice delectabatur. Imprimis autem Wernsdorfio sua assiduitate et audiendi cupiditate ita se probauerat, vt ab eo non solum saluberrimis consilijs inuaretur, sed etiam ad beneficia percipienda diligenter commendaretur. Et hoc imprimis auctore etiam permouebatur, vt anno MDCCXIII. d. 29. Apr. Brendelio brabenta, supremos in philosophia honores capeffleret.

Postquam igitur septem annos Vitenbergae multo cum fructu consumferat, ibique omnis generis praesidia sibi comparauerat, quae idonea et necessaria videbantur ad provinciam in republ. cum honore ambiendam, ipso anno iubilaeco MDCCXVII. in patriam inuitabatur, vt publico specimine demonstraret, se eadem in schola, in qua olim didicerat, docere posse. Quo specimine feliciter edito, ab Amplissimo Senatu ad munus, pueros classis V. huius scholae instituenti, designabatur. Et quoniam se mutuo illius adiutorio indigere sentiebat, quae rem domesticam procuraret, Pastoris iam commemorati Wolfii filiam, Annam Dorotheam, sexus sui decus, d. VII. Oct. eiusd. anni uxorem ducebat, ex qua filium, Io. Georgium, Medicinae Doctorem apud Freibergenses experientissimum, porro filiam Iohannam Rachelam,

chelem, quae superiori demum anno secundas nuptias cum Vogtio, ciuitatis Pirnenfis Praetore meritissimo, celebrauit, et Io. Fridericum, in vrbe Weidenfi pharmacopolam, genuit. Haec vero coniux lectissima fato praematurato an, MDCCXXXIX. viuis erepta marito viduo maximum sui desiderium relinquebat. Interea ex hoc etiam aliquid solatii accedebat, quod scholae Inspectores, fide et cura Lutheri, quam ad pubem scholasticam bene formandam huc vsque adhibuerat, cognita, classi tertiae eundem praeficere non dubitabant, denato autem Hassio, anno MDCCXXX. Conrectoris partes illi demandabant. Quo facto, alterum coniugium an. MDCCXXX. d. 4. Oct. n̄ibat, et quidem cum Sophia Elisabetha, filia Hungeri, Senatoris Freibergensis, et lignis flumine secundo aduehendis praefecti, viri, cuius pietas candor atque assiduitas nulla obliuione vel deterentur vel exlinguentur. Et haec vxor an. MDCLVII. d. 18. Oct. naturae debito persoluta, viduo marito ac patri reliquit Wilhelminam Catharinam, quae optimi parentis rem familiarem procurauit, Carolum Christianum, iuris vtriusque candidatum, et Davidem Gotthelfium, militum tormentariorum in exercitu Electoris Sax. decurionem. Quod reliquum erat vitae, solitarius peregit, et vel in pietatis exercitiis, vel in libris et litterarum studiis tam repetendis quam amplificandis consumsit, inprimis autem officii, quod sustinebat, partes summa fide ac cura administravit. Et quidem tanto maiori alacritate laborem ferebat, quanto luculentiora erga se documenta singularis gratiae diuinae identidem obseruabat. Namque non solum viros permultos dignitatibus publicis conspicuos videbat, qui se auspice tirocinia posuerant, sed etiam, quum rarissimo exemplo quinquaginta annos haec in schola docendo expleuisset, iubilaeum scholasticum an. MDCLXVII. celebrabat, et plurimis congratulationum votis publice ornabatur: ubi memini eum hanc felicitatem praedicare, quam cum beato Waegero, ciuitatis Freibergensis ornamento, communem habebat, et cuius memoria tanto plus apud eum valebat, quanto maiori honore illius virtutes colebat. Tandem quum Lutherus nosfer humanae vitae terminum non solum viuendo attigisset, sed excessisset, octuagenario maior anni superioris mensisque Novembris die octauo placide exspirabat. Si spatium chartae sufficeret, adderem, quam strenuus purioris doctrinae adfector, quam ingenuus pietatis cultor, quam constanti animo extra omnem fortunae aleam positus omnes humanos casus contemserit, quam comis atque humanus erga naturae socios, et quam frugalitatis, ordinis et temperantiae studiosus fuerit; dicerem de morum grauitate, de pertinaci labore, de intensissima animi contentione, qua prouinciae suae ita praecerat, vt nec quies, nec remissio, nec difficultas aliqua, nec aequalium studia, nec lusus, nec conuiuia ipsum suo ab officio reuocarent. Imo, qua olim laude SENECA suum praeceptorem commendabat, eadem Lutherum iure ornandum esse,

ex-

existimo. Ita vero ille: n) *in docendo labores et taedia patienter tulit, hortando bonam iuuenum indolem erexit, et modo laudibus animum fecit, modo admonitionibus desidiā discussit, ingenium vero latens et pigrum iniecta etiam manu extraxit.* Sed quid opus est verbis, ubi res ipsa loquitur? Paucis itaque multa dicam, si denati liberos, cognatos, adfines, collegas, amicos et discipulos verbis HIERONYMI compellauero, familiam mortui Nepotiani ita consolantis: *ne dolete, quod eum amisistis, sed gaudete, quod talem habuistis.* o)

Nunc autem officium aliud est indicandum, quod certum beneficium scholae nostrae concessum nobis imperat, et cuius fructus ad eos iuuenes redundat, qui animum quidem ad excolenda studia litterarum adpulerunt, praesidiis autem necessariis, quibus vita academica indiget, destituti, aliena liberalitate sunt adiuuandi. Quo nomine legatum RICHTERIANVM inprimis commendari meretur, cuius auctor, immortalī memoria dignus, adolescentibus pauperculis ita prospexit, ut hoc viatico instructi cursum studiorum hac in palaestra in initum in schola superiori feliciter persequi possint. Atque ut recordatio huius munificentiae religiose et sancte est seruanda; ita is, cui hoc anno illud beneficium consensu honoratissimorum gymnasii Inspectorum est destinatum,

ERNEST. GVIL. SCHVMACHER,

Freiberg.

animum gratum oratione latina declarabit, qua *diligentem meditationem mortis maxime necessariam imo praestantissimam scientiam esse*, ostendet, carmine vero vernaculo scholae valedicet. Quem gratulando comitabitur

Gottself Sigmund Richter,

Schellenberg.

versibus germanicis *vanum metum mortis* pro viribus representans.

Vestra honorifica praesentia, PATRONI ac FAVTORES, quam nos obsequiose expetimus, et obseruanter expectamus, tam docentes quam discentes, ad fauorem, quo Musas complectimini, et demerendum et conferendum excitabit. P. P. Freibergae, d. XVIII. Febr.

A. R. S MDCCLXXI.

n) de Benef. L. VI, 17. o) Opp. T. I. f. 94.

Yb 627

ULB Halle

001 508 164

3

(811148)

TA→OL

DE
SENE DEPONTANO
PRAEFATVS

AD
MEMORIAM
VIRI
PRAENOBILISSIMI DOCTISSIMIQUE
M. IO. ANDREAE LVTHERI,
CONRECTORIS DE GYMNASIO FREIB.
MERITISSIMI,
ITEMQUE
BENEFICII RICHTERIANI
RECOLENDAM
OBSERVANTER INVITAT
M. IO. GOTTL. BIDERMANN.
RECTOR.

FREIBERGAE,
Litteris SAM. FRIDER. BARTHELII.

CXXXIX.